

Az erdő szerepe a társadalomban: tények és célok

Nincs erdész, aki ne tudná, akár álmából felriadva is, azonnal felsorolni az erdő hármas rendeltetését. Ugyanakkor sokkal nehezebb a helyzet, ha e rendeltetések pontos tartalmát, különösen pedig, ha azok mértékét vagy gazdasági súlyát kell egzaktan bemutatni.

Amikor azért érvelünk, hogy politikai vagy stratégiai döntésekben az erdőt, hozzánk hasonlóan, a maga teljességében szemléljék a döntéshozók, nehezen tudunk felsorakoztatni paramétereket, amellyel más területekkel, tényezőikkel összehasonlíthatóvá válna. Összemérhetőség hiányában viszont fennáll a veszélye annak, hogy a kérdések nem az erdő javára dőlnek el.

Az előbbi okfejtésben a többes szám első személy nem ránk, magyar erdészekre, hanem ránk, erdészekre vonatkozik, szinte a Föld bármely országából. 2015-ben éppen arra készül a világ, hogy új globális fejlesztési célokról állapodjon meg, és ezek között el kell helyezni valahol az erdőt is. Ezért választotta a FAO a „Világ erdei...” sorozat 2014. évi kötetének témájául az erdők szocio-ökonómiai funkciójának elemzését.

Az erdőből származó javak és szolgáltatások köre a természetföldrajzi környezet mellett nagymértékben függ a gazdasági fejlettségtől, társadalmi berendezkedéstől, kulturális örökségtől. Az erdő meghatározóan hozzájárul alapvető fizikai szükségletek (élelem, ivóvíz, energia, hajlék), a védelem és biztonság (egészség, természeti csapások elleni védelem), a társadalmi szükségletek (kultúra és vallás) és az esztétikai igények (pl. kötődés a természethez) kielégítéséhez. A hozzájárulás mértékéről viszont nagyon keveset tudunk, mert az erdőszetben, ideértve a kutatást is, az adatgyűjtés elsősorban az erdőre összpontosít, jelentősen kevesebb figyelmet fordítva az emberre. Ez annak ellenére így van, hogy a fenntartható erdőgazdálkodás kritérium- és indikátorrendszerébe világviszonylatban 2004-ben, Európában pedig már 1998-ban beépítették a szocio-ökonómia rendeltetéseket és azok mérését.

Az érdeklődés felkeltésére néhány fontos és talán kevésbé ismert adatot közlünk. A mindennapi megélhetésük okán az erdőtől függők létszámát a különböző források 1,2-1,6 milliárd főre teszik, ez a Föld lakosságának kb. 20%-a. (Ez a szám nem tartalmazza az erdőtől áttételesen függő népességet, mely az áttétel nagyságától függően akár az egész emberiséget is jelentheti.)

Az erdőszeti ágazat 13,2 millió embert foglalkoztat világ-szerte. Ez meglehetősen alacsony szám, viszont becslések szerint legalább 41 millió embert foglalkoztat az ún. informális szektor, és további 840 millió ember gyűjt saját célra tűzfát és készít faszenet.

A fa meghatározó energiaforrás, különösen a világ kevésbé fejlett térségeiben. Az elsődleges energiaforrások 27%-át teszi ki Afrikában (ez az arány helyenként 90%), 13%-ot Latin-Amerikában és kb. 5%-ot Ázsiában és Óceániában. A fosszilis energiahordozóktól való függés csökkentésére Európában és Észak-Amerikában mintegy 90 millióan fűtik otthonukat fával.

A fa és egyéb erdei termékek fő alkotóelemei a lakás célját szolgáló építményeknek. Az adatok 1,3 milliárd embert említenek e tekintetben, azonban az adatforrás részleges jellege miatt a valós érték ennél sokkal magasabbra tehető.

Az erdőből származó élelmiszerek mennyisége is többszörösen alulbecsült a statisztikákban (2011-ben fejenként 11

kg), mégis egyes térségekben, más lehetőségek hiányában, a tápanyag egyetlen forrása. A hagyományos infrastruktúra összeomlása esetén (természeti csapás vagy háború) pedig olyan térségekben is megnő a szerepe, ahol

normál körülmények között nem meghatározó. Az erdő azáltal is hatással van az élelmezésbiztonságra, hogy számos térségben az egyetlen jövedelemforrás az élelemhez jutáshoz.

Kb. 2,4 milliárd ember főz és mintegy 760 millió ember fertőtleníti ivóvizet fatüzeléssel. A Föld lakosságának mintegy 80%-a használ „hagyományos” gyógyszereket, a receptre felírt (azaz nagyjából a modern) gyógyszerek 25%-a tartalmaz gyógynövény-kivonatot. A gyógynövények gyűjtéséből csak kb. 700 millió dollár bevétel származik, a gyógyszeripar ilyen termékekből származó bevétele viszont eléri az 5 milliárd dollárt.

Az erdőszeti ágazat jövedelemtermelése világviszonylatban 1% alatti, 2011-re számított értéke 606 milliárd dollár (nagyjából Svájc nemzeti összterméke, a magyar GDP ötszöröse). Az ún. informális szektor teljesítményét további 88 milliárd dollárra becsüli a FAO vonatkozó tanulmánya. Ennél azonban figyelembe kell venni, hogy a hiányzó információk miatt ez az érték is jelentősen alulbecsült.

Érdemes néhány szóban megemlíteni az erdők nem anyagi jellegű szolgáltatásainak értékét. Ezek között olyan fizikai, védelmi, társadalmi és esztétikai igények kielégítésére kell gondolnunk, amelyek értéke semmilyen piacon nem mérhető. E szolgáltatások értéken való megjelenítése nagyon segítené az erdők valós szerepének megértését, valamint annak lefordítását a politika és közgazdaságtan nyelvére. Az eddigi törekvések azonban csak korlátozott eredményeket hoztak: e szolgáltatások 2011-ben mindössze 2,5 milliárd dollár bevételt termeltek, zömében 4 országban. Bár vannak új pénzügyi eszközök, mint az erdők szénmegkötő-képességének az értékesítése, de összességében ez a probléma továbbra is megoldatlan.

A „Világ erdei” tanulmány részletes elemzést ad adatokról és információkról vagy azok hiányáról, áttekinti a világban zajló folyamatokat, összegzi azokat az elképzeléseket és javaslatokat, amelyek a feltárt gondok megoldására alkalmasak lehetnek, és megjelöli azokat a területeket, ahol további erőfeszítésekre van szükség. Kiterjedt tartalmánál fogva hasznos olvasmány lehet a tudományos érdeklődésűeknek, de fontos forrás a szakma gyakorlati művelőinek és az ágazati politika szereplőinek. A tanulmány teljes anyaga elérhető a FAO valamennyi hivatalos nyelvén a <http://www.fao.org/forestry/sofo/en/> linken keresztül.

Csóka Péter
ENSZ FAO

